

ОСОБЛИВОСТІ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПИ

FEATURES OF THE PENSION SYSTEM IN UKRAINE AND EUROPEAN COUNTRIES

У статті розглянуто сучасний стан системи соціального захисту населення. Проаналізовано державні гарантії соціального захисту. Досліджено класифікацію моделей пенсійних систем у країнах Європейського Союзу, визначено їх спільні риси. Впроваджено зарубіжний досвід організації та реформування пенсійної системи в Україні. Проаналізовано досвід, спрямований на вдосконалення та підвищення ефективності управління у сфері пенсійного забезпечення. Запропоновано впровадження та вдосконалення соціальних гарантій для забезпечення збалансованості пенсійної системи України. Закладено нові основи правової та нормативної бази соціального забезпечення населення, вироблено відповідні механізми, які з огляду на реальні можливості економіки мають забезпечувати дотримання державних гарантій. Виокремлено основні аспекти забезпечення збалансованості пенсійної системи України, а саме недопущення зменшення чисельності застрахованих осіб – платників пенсійних виплат, всебічне сприяння зростанню доходів та заробітної плати зайнятого населення.

Ключові слова: пенсійна система, раціоналізація, реформування, реформування пенсійної системи, пенсійне забезпечення.

В статті рассмотрено современное состояние системы социальной защиты насе-

ления. Проанализированы государственные гарантии социальной защиты. Исследована классификация моделей пенсионных систем в странах Европейского союза, определены их общие черты. Внедрен зарубежный опыт организации и реформирования пенсионной системы в Украине. Проанализирован опыт, направленный на совершенствование и повышение эффективности управления в сфере пенсионного обеспечения. Предложены внедрение и совершенствование социальных гарантий для обеспечения сбалансированности пенсионной системы Украины. Заложены новые основы правовой и нормативной базы социального обеспечения населения, произведены соответствующие механизмы, которые с учетом реальных возможностей экономики должны обеспечивать соблюдение государственных гарантий. Выделены основные аспекты обеспечения сбалансированности пенсионной системы Украины, а именно недопущение уменьшения численности застрахованных лиц – плательщиков пенсионных выплат, всестороннее способствование росту доходов и заработной платы занятого населения.

Ключевые слова: пенсионная система, рационализация, реформирование, реформирование пенсионной системы, пенсионное обеспечение.

УДК 351.84

Павлюк Т.І.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки
та міжнародних відносин
Вінницький торговельно-економічний
інститут
Київського національного торговельно-
економічного університету

The present state of the system of social protection of the population is considered. The state guarantees of social protection are analyzed. The modern system of social protection of the population exists with the direct participation of the state, because it guarantees every citizen the right to work, health care, satisfies the needs for education, training, provides the minimum wage, pensions and other social benefits. The classification of pension system models in the countries of the European Union is investigated and their common features are determined. Analyzing the peculiarities of pension provision in different countries of the European Union, it is clear that individual national pension models reflect the overall model of social protection and, accordingly, the social policy of each state. The following models are analyzed: Scandinavian, Continental, Anglo-Saxon, and South-European. The foreign experience of organization and reform of the pension system in Ukraine has been introduced, which shows that the main trend is the transition to a cumulative pension system, the positive side of which is the possibility of increasing investment in the development of the economy and receiving investment income for pensioners. The experience is analyzed to improve and improve the efficiency of management in the field of pension provision. The introduction and improvement of social guarantees for ensuring the balance of the pension system of Ukraine is proposed. New foundations of the legal and normative base of social security of the population were laid down, appropriate mechanisms were developed, which, based on real economic opportunities, would ensure compliance with state guarantees. The main aspects of ensuring the balance of the Ukrainian pension system are outlined: to prevent the reduction of the number of insured persons – payers of pension payments and to contribute comprehensively to the growth of incomes and wages of the employed population. It is determined that an accumulation component will play an extremely important role, which will help everyone understand the importance of their own efforts aimed at supplementing compulsory state payments, attracting more attention to the significance of their own contributions to ensuring adequate retirement income.

Key words: pension system, rationalization, reforming, reforming the pension system, pension provision.

Постановка проблеми. Підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Україна задекларувала непохитність власної нації щодо інтеграції в європейський економічний простір. Невід'ємною складовою такої інтеграції є приведення у відповідність до стандартів Європейського Союзу (ЄС) системи соціального забезпечення загалом та системи пенсійного забезпечення як її складової зокрема. Вимоги ЄС щодо пенсійного забезпечення потенційних країн-членів досить жорсткі. Також пенсійні системи нових країн-членів повинні відповідати вимогам Міжнародного валютного фонду та Світового банку, оскільки ці фінансові установи надають кошти країні на перебудову економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання модернізації Пенсійного фонду України та вирішення основних проблем, пов'язаних із соціальним забезпеченням, поставали перед багатьма науковцями, такими як Б. Зайчук, Н. Ковальова, О. Корніюк. Неможливо також не відзначити внесок у цю сферу закордонних учених, таких як С. Клейн, В. Логінова.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження зарубіжного досвіду організації та реформування пенсійної системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після проголошення незалежності України у 1991 році розпочато створення національної системи соціального забезпечення населення. Закла-

далися нові основи правової та нормативної бази соціального забезпечення населення, вироблялись відповідні механізми, які з огляду на реальні можливості економіки мали забезпечувати дотримання державних гарантій щодо:

- реалізації громадянами права на працю та допомогу по безробіттю;

- відповідної оплати праці та мінімального розміру заробітної плати, який не нижче прожиткового мінімуму;

- підтримки життєвого рівня населення шляхом розгляду мінімальних розмірів соціальних гарантій в умовах інфляції;

- надання державної допомоги, пільг та інших видів соціальної підтримки для малозабезпечених громадян та сімей, у яких виховуються діти;

- матеріальної допомоги в разі досягнення пенсійного віку, тимчасової чи постійної втрати працездатності, втрати годувальника тощо [1, с. 40].

Питома вага виплат на соціальні потреби з ВВП за останні декілька років підвищилась майже вдвічі, що стало однією з причин незбалансованості державного бюджету, посилення інфляційних процесів.

Реформування вітчизняної економіки відповідно до стандартів ЄС, перехід до ринкової економіки, насамперед рівноправне існування різних форм власності, свобода підприємництва, вільний вибір видів зайнятості, лібералізація цін, регулювання оплати праці через тарифні угоди та підписання Угоди про асоціацію з ЄС створюють принципово нову соціально-економічну ситуацію, яка зумовлює необхідність розроблення адекватного механізму соціального забезпечення населення відповідно до сучасних європейських стандартів.

Сучасна система соціального захисту населення існує за безпосередньої участі держави, адже саме вона гарантує кожному громадянину право на працю, охорону здоров'я, задовольняє потреби щодо здобуття освіти, підготовки кадрів, забезпечує мінімальний рівень заробітної плати, пенсій та інших соціальних виплат.

В нашій державі на конституційному рівні закріплено, що право громадян на соціальний захист передбачає «право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом» [6, с. 240]. Одночасно з порівняно детальним визначенням права на соціальний захист в Конституції України закріплена система його гарантій, адже пенсійні виплати, інші види соціальної допомоги, які є основними джерелами існування, мають забезпечувати рівень життя, який не нижче прожиткового мінімуму, встановленого законодавством.

Світовий досвід реформування пенсійних систем свідчить про те, що основною тенденцією є

перехід до накопичувальної пенсійної системи, позитивним аспектом якої є можливість збільшення інвестицій в розвиток економіки та отримання інвестиційних доходів для пенсіонерів.

Якщо інтегрувати заходи, широке вжиття яких відбувалося в європейських країнах щодо покращення пенсійних систем задля подолання фінансових та демографічних проблем, то можна стверджувати, що ними були здійснені такі кроки:

- 1) збільшення вікової межі виходу працівників на пенсію (це приводить до зростання страхового стажу);

- 2) зміна порядку індексації пенсійних виплат;

- 3) зміна фінансового коефіцієнта (коефіцієнта заміщення доходів);

- 4) збільшення величини страхових внесків шляхом перерозподілу виплат з боку працедавців та працівників (в бік домінування участі в цьому останніх);

- 5) стимулювання вищої зайнятості;

- 6) розвиток додаткових накопичувальних програм та схем індивідуального пенсійного страхування (зі створенням індивідуальних страхових рахунків).

Перші п'ять заходів потрібно віднести до складових раціоналізації (I) програм пенсійного забезпечення, а останній – до програм їх реформування (II) [2, с. 32].

Доцільність такого поділу програм пенсійного забезпечення, на нашу думку, можна аргументувати розглядом того змісту, що вкладається в поняття «раціоналізація» та «реформування». Так, раціоналізація – це організація будь-якої діяльності доцільнішими способами, ніж наявні, поліпшення, вдосконалення чогось, а реформування – це перетворення, зміна, нововведення, що не змінюють основ наявної структури [3, с. 55].

Якщо проаналізувати особливості пенсійного забезпечення в різних країнах Європейського Союзу, то можна зрозуміти, що окремі національні моделі пенсійного забезпечення відображають загальну модель соціального захисту, відповідно, соціальну політику кожної держави. Виділяють такі моделі, як скандинавська, континентальна, англосаксонська, південно-європейська.

Скандинавська (соціал-демократична) модель характерна для країн Північної Європи, таких як Швеція, Норвегія, Фінляндія, Данія, Нідерланди та Швейцарія, де існує потужний середній клас, а інститути громадянського суспільства є рівноправною та активною силою на політичній арені країни. Модель визначає основним політичним завданням держави забезпечення повної зайнятості населення країни. Вона відрізняється від решти основних моделей домінуванням ідеї рівності та солідарності у здійсненні соціальної політики. Рівень соціальної захищеності, пропонований цією моделлю, досить високий.

Континентальна (консервативна, модель Бісмарка) модель має такі ознаки. Більш ніж столітній досвід ефективного функціонування континентальної моделі в Бельгії, Німеччині, Австрії, Італії, Франції, Фінляндії, країнах Бенілюксу показав, що ця модель є базовим інститутом соціального захисту в умовах ринкової економіки. Встановлюється жорсткий зв'язок між рівнем соціального захисту та тривалістю професійної діяльності. В її основі лежить соціальне страхування, послуги якого фінансуються переважно за рахунок внесків роботодавців та застрахованих. Отже, для малозабезпечених членів суспільства, які не мають можливості отримувати страхові соціальні виплати з низки причин (наприклад, через відсутність необхідного страхового стажу), національна солідарність реалізується через системи соціальної допомоги. Центральним принципом моделі є соціальне страхування під державним регулюванням, яке організовується та фінансується соціальними партнерами (роботодавцями та працівниками) [4, с. 37].

Англосаксонська модель застосовується в Англії та Ірландії. Роль державного управління у соціальній політиці мінімізована. Ґрунтується на слабо розвиненому соціальному страхуванні та досить ефективних системах соціальних допомог. Кожен громадянин має право на страхову виплату або соціальну допомогу в разі настання страхового ризику, але держава гарантує лише захист мінімальних доходів. У наданні соціальних послуг висока частка належить приватним та громадським організаціям.

Південно-європейська (середньоземноморська, католицька, рудиментарна) модель представлена в Італії, Іспанії, Греції та Португалії. Рівень соціальної захищеності, характерний для цієї моделі, відносно низький, а завдання соціального захисту розглядається часто як турбота родичів та сім'ї, тому сім'я та інші інститути громадянського суспільства відіграють тут не останню роль, а соціальна політика має переважно пасивний характер та орієнтована на компенсацію втрат у доходах окремих категорій громадян.

Розглянемо більш детально перелічені системи на прикладах окремих країн ЄС.

У Великобританії діє розподільча пенсійна система з низькими розмірами пенсій, під час реформування передбачалась індексація пенсій відповідно до росту цін, а не заробітної плати. Якщо розмір державної пенсії нижче, ніж межа бідності, особи, що одержують тільки базову державну пенсію, мають право на соціальну допомогу, що надається з урахуванням їхнього доходу. Обов'язкова пенсійна система другого рівня надає право працівникам стати учасниками або державної системи пенсій, що залежить від заробітку, або професійної системи з установленими заздалегідь

виплатами, або системи персональних пенсій з установленими розмірами внесків.

Базова державна пенсійна система Швеції залишається розподільчою та фінансується за рахунок страхових внесків, що складають 18,5% заробітку, з яких 16% надходять у державну систему. Більшість поточних внесків використовується на виплату поточних пенсій, проте установа соціального страхування відкриває умовні індивідуальні рахунки для застрахованих, на яких відбивається ця частина внесків. Пенсія розраховується на основі суми накопичених коштів з урахуванням очікуваної тривалості життя поточної групи осіб, що припиняють трудову діяльність, і зростання виробництва протягом очікуваного періоду виплати пенсії. Гарантія забезпечення мінімального доходу в старості здійснюється шляхом використання пенсійної страхової сітки для осіб, що мали низькі доходи протягом трудового життя. Частина внесків спрямовується в капіталізовану систему, причому працівник має право вибору розміщення їх на індивідуальних рахунках у приватних структурах або в державному накопичувальному фонді [5, с. 208].

Незважаючи на те, що сума накопичених активів в недержавних пенсійних фондах та страхових компаніях у розвинених країнах Європейського Союзу досить значна, для збереження нинішніх розмірів державних пенсій їм необхідно в найближчі 35 років виділити додатково 456 млрд. євро. Вже зараз рівень пенсійного навантаження складає 10,4% ВВП п'ятнадцяти країн Європейського Союзу. У 2040 році він збільшиться до 13,6%, У зв'язку з цим Європейська Комісія рекомендує країнам – членам Європейського Союзу продовжити реформувати пенсійні системи, щоби звести до мінімуму негативні наслідки старіння та скорочення населення.

У цій ситуації уряди використовують такі інструменти, як підвищення пенсійного віку (Німеччина, Греція, Італія, Португалія, Велика Британія тощо), збільшення мінімального стажу для повної пенсії (Німеччина, Греція, Італія), жорсткіші умови для раннього виходу на пенсію (Франція, Німеччина), жорсткіша індексація пенсії, в результаті чого коефіцієнт заміщення середньої зарплати середньою пенсією зменшився (Австрія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Італія, Нідерланди), зменшення періоду, протягом якого довший термін стажу передбачав збільшення бази майбутніх пенсійних виплат (Австрія, Фінляндія, Франція, Італія, Нідерланди, Португалія, Велика Британія), скорочення пенсійних привілеїв держслужбовцям (Фінляндія, Греція, Італія, Португалія).

Дослідивши пенсійні системи розвинутих зарубіжних країн, можемо виділити такі їх основні риси.

1) Співіснування обов'язкової та добровільної складових пенсійних систем, які взаємодоповню-

ють одна одну й дають можливість забезпечити належний рівень матеріального добробуту громадян після виходу на пенсію.

2) Сприяння розвитку недержавних пенсійних фондів зі збереженням жорсткого контролю їхньої діяльності з боку держави. Іноді уряд здійснює управління ресурсами накопичувальної системи пенсійного страхування через спеціально уповноважену установу.

3) Певний паритет розподілу фіскального навантаження зі сплати внесків на пенсійне страхування між роботодавцем та працюючим, а також значний ступінь диференціації розміру страхових внесків у розрізі окремих країн. Якщо до внесення змін у фіскальне законодавство в Україні співвідношення внеску роботодавця та внеску найманого працівника у сплаті страхових внесків становило 91:9, а з 2016 року – 100:0, то середнє співвідношення для країн ЄС становить 2:1. Можна також зауважити, що високий тариф страхових внесків більш характерний для країн, що розвиваються (Індія, Китай, Бразилія, Аргентина), та окремих розвинутих країн, тоді як більшість провідних за ступенем економічного розвитку держав (США, Канада, Австралія, Японія, Люксембург, Німеччина, Франція тощо) утримує ставку внесків на пенсійне страхування (з урахуванням внесків до недержавних пенсійних фондів) на рівні, нижчому за вітчизняний.

4) Активне використання парафіскальних інструментів для стимулювання працюючих громадян до участі в добровільному інвестуванні власних коштів у недержавні пенсійні фонди. Зазвичай для цього використовуються податкові пільги під час сплати внесків на добровільне пенсійне страхування з доходу, який підлягає оподаткуванню особистим прибутковим податком.

5) Поступове підвищення пенсійного віку, розроблення системи стимулів до більш пізнього виходу громадян на пенсію. Зазвичай відстрочення виходу на пенсію стимулюється її підвищенням (коефіцієнт підвищення становить 0,5–7,5% за додатковий рік роботи). Підставою цього є як загальне підвищення середньої тривалості життя в країні, так і підвищення тривалості життя після виходу на пенсію.

6) Звуження масштабів накопичувальної складової пенсійної системи аж до повної відмови від її використання через її нестабільний фінансовий стан та негативний вплив на державний бюджет [5, с. 209].

Підсумовуючи, можемо стверджувати, що для забезпечення збалансованості пенсійної системи України слід вирішити два основних питання, а саме недопущення зменшення чисельності застрахованих осіб – платників пенсійних виплат, всебічне сприяння зростанню доходів та заробітної плати зайнятого населення, для чого необхідно вжити таких заходів.

1) Законодавчо вирішити питання диференціації мінімальних пенсійних гарантій, а саме визначити розмір мінімальної пенсійної виплати, яка буде гарантована державою незалежно від страхової участі (базової пенсії), джерел її фінансування, а також співвідношення її та мінімального розміру страхової пенсії за віком (така система пенсійного забезпечення діє в багатьох країнах Європи, а саме Великобританії, Ірландії, Люксембурзі, Мальті, Нідерландах, а також Естонії, Литві, Польщі та Чехії [10], а називається фіксованою пенсією). Водночас під час призначення цих фіксованих пенсій обов'язково має використовуватися процедура перевірки доходів домогосподарств тих осіб, які претендують на її отримання.

2) Зменшити кількість осіб, що претендують на право дострокового виходу на пенсію, для чого слід переглянути законодавчо-нормативну базу задля обмеження тривалості часу роботи працівників у шкідливих чи особливих умовах праці таким терміном, протягом якого не буде завдано шкоди стану їх здоров'я та працездатності, шляхом вжиття необхідних організаційних заходів зі створення певних робочих місць з відповідними умовами праці.

3) Сприяти розвитку системи накопичувального пенсійного забезпечення (НПЗ) (другого рівня пенсійного страхування), яка буде частковою заміною солідарній системі, зменшити фінансове навантаження на майбутніх платників за рахунок капіталізації внесків. Хоча запровадження другого рівня НПЗ було задекларовано, для його реального запровадження необхідними умовами є не лише відновлення стабільного зростання національної економіки та збалансування бюджету Пенсійного фонду України, але й створення ефективного державного регулювання суб'єктів системи НПЗ.

4) Удосконалити механізм індексації пенсії, що не лише підтвердить їх купівельну спроможність, але й запобігатиме зростанню рівня бідності пенсіонерів.

Висновки з проведеного дослідження. Досвід країн ЄС свідчить про те, що попередити поглиблення кризи пенсійної системи та створити передумови економічного зростання можна лише шляхом поетапного переходу від загальної розподільчої системи до змішаної системи пенсійного забезпечення, в якій значну роль відіграватимуть накопичувальні механізми фінансування пенсій. Формування значних пенсійних накопичень даватиме змогу знижувати фінансову залежність пенсійної системи від співвідношення чисельності осіб працездатного віку та пенсіонерів, суттєво підвищуючи її стійкість щодо несприятливих демографічних змін.

Очевидно, що формування та повноцінне функціонування в Україні трирівневої пенсійної системи суттєво розширять можливості підвищення добро-

бути людей пенсійного віку та створення підґрунтя економічного зростання країни. До того ж надзвичайно важливу роль буде відігравати накопичувальний компонент, який допоможе кожному зрозуміти важливість власних зусиль, спрямованих на доповнення обов'язкових державних виплат, повернення більшої уваги до значущості власних внесків працівників у забезпечення належного пенсійного доходу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Белоусов В. Підходи та моделі системи пенсійного забезпечення: міжнародний досвід для України. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2017. № 2 (42). С. 37–42.
2. Гнибіденко І., Непокільчицький А. Наукові підходи до реформування пенсійної системи в Україні та країнах ЄС. *Проблеми науки*. 2016. № 4. С. 30–37.
3. Пищуліна О., Коваль О., Авчухова А. Криза розподільчої пенсійної системи в Україні та напрями диверсифікації «пенсійного портфеля»: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2018. 104 с.
4. Ріппа М. Порівняльна характеристика світових систем пенсійного забезпечення і страхування. *Світ фінансів*. 2017. № 1 (10). С. 35–45.
5. Скуратівський В., Линдюк О. Державне регулювання фінансового забезпечення пенсійних систем: досвід країн Європейського Союзу. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2017. № 1. С. 206–217.
6. Яшник Г. Зарубіжний досвід реформування системи пенсійного забезпечення. *Державне управління: теорія та практика*. 2017. № 1. С. 237–245.

REFERENCES:

1. Bjelousov V. (2017) Pidkhody ta modeli systemy pensijnogho zabezpechennja: mizhnarodnyj dosvid dlja Ukrajinj [Approaches and models of the pension system: international experience for Ukraine] *Derzhava ta rehiony. Serija: Derzhavne upravlinnja*, no. 2 (42), pp. 37–42.
2. Ghnybidenko I., Nepokul'chy'cz'kyj A. (2016) Naukovi pidkhody do reformuvannja pensijnoi systemy v Ukrajinj ta krajinh JeS [Scientific approaches to reforming the pension system in Ukraine and EU] *Problemy nauky*, no. 4, pp. 30–37.
3. Pyshhulina O., Kovalj O., Avchukhova A. (2018) Kryza rozpodiljchoji pensijnoi systemy v Ukrajinj ta naprjamy dyversyfikaciji "pensijnogho portfelja" [The crisis of the distributive pension system in Ukraine and the directions of diversification of the "pension portfolio"] Kyiv: NISD, pp. 104 (in Ukrainian).
4. Rippa M. (2017) Porivnjaljna kharakterystyka svitovykh system pensijnogho zabezpechennja i strakhuvannja [Comparative characteristics of world pension and insurance systems] *Svit finansiv*, no. 1 (10), pp. 35–45.
5. Skurativs'kyj V., Ly'ndyuk O. (2017) Derzhavne rehuljuvannja finansovogho zabezpechennja pensijnjkh system: dosvid krajinh Jevropejs'koghoh Sojuzu [State regulation of financial provision of pension systems: experience of the European Union countries] *Visnyk Nacional'noji akademiji derzhavnogho upravlinnja pry Prezydentovi Ukrajinj*, no. 1, pp. 206–217.
6. Jashnyk Gh. (2017) Zarubizhnyj dosvid reformuvannja systemy pensijnogho zabezpechennja [Foreign Experience in Reforming the Pension System] *Derzhavne upravlinnja: teorija ta praktyka*, no. 1, pp. 237–245.

FEATURES OF THE PENSION SYSTEM IN UKRAINE AND EUROPEAN COUNTRIES

The purpose of the article. Research of foreign experience in organization and reform of the pension system in Ukraine. After signing an association agreement with the European Union, Ukraine declared its own nation's steadfastness to integrate into the European economic space. An integral part of such integration is alignment with the European Union (EU) standards of the social welfare system as a whole, and the system of pension provision as its component. EU requirements for pension provision of potential member states are rather tight. Also, the pension systems of the new member states must meet the requirements of the International Monetary Fund and the World Bank, as these financial institutions give the country money to restructure the economy.

Methodology. Reforming the domestic economy in line with EU standards, the transition to a market economy, first of all, the equal existence of different forms of ownership, freedom of business, free choice of employment, price liberalization, wage regulation through tariff agreements and, in turn, the signing of an association agreement with the EU create a fundamentally new socio-economic situation, which necessitates the creation of an adequate mechanism of social security of the population in accordance with modern European standards.

Results. After examining pension systems of developed foreign countries, we can distinguish the following main features: the coexistence of compulsory and voluntary components of pension systems that complement each other and provide an opportunity to ensure an adequate level of material well-being of citizens after retirement; promotion of the development of non-state pension funds, while maintaining strict control over their activities by the state. In some cases, the government manages the resources of the accumulation system of pension insurance through a specially authorized institution; a certain parity in the distribution of the fiscal burden on the payment of pension contributions between the employer and the employees, as well as a significant degree of differentiation of the amount of insurance premiums in the context of individual countries.

Practical implications. The experience of the EU states suggests that preventing the deepening of the pension system crisis and creating the preconditions for economic growth can only be achieved through a phased transition from an all-inclusive distribution system to a mixed pension system, which will play a significant role in the accumulative mechanisms for financing pensions.

Value/originality. Obviously, the formation and full functioning of a three-tier pension system in Ukraine will significantly increase the opportunities for welfare of people of retirement age and create the basis for economic growth of the country. In addition, a cumulative component that will help everyone understand the importance of their own efforts aimed at supplementing compulsory state benefits, and attracting more attention to the importance of their own contributions to ensuring adequate retirement income, will play an extremely important role.